

Danskt och Svenskt

Föres. och i min barndom och ungdom var det inte så vanligt att både pojkar och flickor reste till Danmark, men mest reste, särskilt flickor, till Tyskland på 70-talet. Nästan alla flickor som reste till Tyskland, härifrån trakten, kom efter något år tillbaka, och varo då i ensemblen, antingen, synligt välldskap eller snart synligt. Här i trakten, var det en lång tid i min barndom, att man sade om alla kvinnor, att den eller den som var gravid, att hon skulle resa till Tyskland, men det är nu helt bortlagt. De flickor, och de varo i så värdst många, som reste till Danmark kommo lika lidenliga tillbaka, i flertallet fall, andra gifte sig och stannade kvar. Manliga ungdomar eller äldre, som reste till Danmark kommo nästan alla tillbaka

Luj. 84

1

Både manliga och kvinnliga reste för att
lätta för arbetet, och möjligen något mer
betalt, det var ej brukligt resa långt in
i landet. Manliga fick oftast arbete vid
tegelbruk eller lantbruk. I allmänhet tyckte
Svenskarna ej om varken folket eller deras
seder och bruk, och några lärdomar har
jag ej hört någon tala om, och efter något
eller några år kommo de tillbaka. Svenskarna
hålla Danskarne för falska och opålitliga.
Iämenot några stycken Danskar, som kom hit
till trakten, ha stannat här till slut, antingen
som lantbrukare eller hantvärdare, målare.
Pedersson, målare Jörgensson, lantbrukare Danska-
Lassen. Kristian Hansson. Hans i Ormshälla m. fl.
Några föregångsmän i lantbruk voro ej de Danskar
som bosatte sig här, inte, ej heller hantvärdarna
fastän Jörgensson var en skicklig målare.

Leuska arbetare hade sämre förmåner i Danmark
än här, förutom arbetstillgång. mest var kanske
riktigare, efter det man blev van. Det var turligen
sällsynt att manliga Leuskar stannade och bosatte
sig i Danmark, men däremot kvinnliga oftare, mest i
städer, industri och större gårdar. Det hände några
mestika fall att en flickas här fått ett barn utom
äktenskap, och reste till Danmark, gifte sig där
och kom aldrig hit. En sådan övergiven dog här
för något år sen, han var dödsten. Hans mor var
en bland de föret nämnda som reste till Tyskland.
Han hette Karl och var uppfostrad av sin mor
som så många andra, av de föret nämnda "Tyskorna".
Några Leuska försäljare har nog knappast förekommit
här i orten, de hade ju svårt att göra sig förstådda
och lärde sig aldrig språket. Föret nämnde mäkter
Pedersson kom hit som 20 åring, varit gift här med
en Leuska, hade flera barn, men var lika Dansk

när han, för några år sen dog, näre 80 årig.
De danskar som varit bosatta här i orten ha
ej infört några seder eller bruk warken i
lantbråk eller jordbruk, åtminstone till det
bättre, ej heller tvärkar från Danmark.
De danskar som idkade lantbruk här gagnade
gärna träskor helst av skånsk eller dansk
modell, med läderputor över vristen och trä-
klumpar av bok, fästade på tvären under
framfötten och klacken, mycket obehagliga
för den ovane att gå med. Jag har gjort
sådana träskor i min ungdom. Jag började
göra träskor när jag var 16 år och slutade
vid 22 år. I Tustnäs förs bodde i min barndom
en dansk Ljtnant Cedernius, troligen förmögen
när han kom. Han lät bygga om den gamla
konstens hult, byggde mycket bra och stort, tre
par stora spanns stolar skånska och grynärsk.

Den bästa kvarn i orten, kvarnhuset står kvar
ännu i dag efter 76 år. Numera äges hela gården
och fallet av Tydsvenska Kraft, sedan ett 30-tal år.
Hela gården med hus och torp, fem st. ligger för
fälet. Jag har varit mjölnardräng där. Jag är upp-
växten 800 m därifrån. Tydsva huvudbyggnaden och
båget var det vackraste i hela församlingen, och
och enligt min mening, flera soaker omkring.
Tydsva gården med hus och allt är helt infallen
av vatten genom att den delar sig och flyter
sedan ihop igen. Där var i min berusning, Åvarn,
säg, garveri, färgeri och ^{även smedje} mæleri. Där har
varit tingsplats och överättningsplats. Ännu i
dag heter en plats galgbackarna. Helgen rinner
där förbi. När jag var pojke växte Linnéblommor
i rikligt bakom vår lilla stuga, och man pluckade
fort nog ett fång blommor, gick till Löjtnanten
och fick tre delar. 50 öre, och jag tror, att man

Hande ha kommit var eller varannan dag
jag sålde, vid olika tillfällen två hande harar
till honom, som jag postrat upp, jag fick min del
1.50 st. Han släppte dem med koniner på en
liten holme, men hur det var, försvann hararna.
I min barndom var det vanligt att Janskar
arrangerade jakt av bönderna, och ställde
till med klappjakt ett par gånger om året,
det var härliga dagar för pojkar. Man
bråkade på 50 öre om dagen för man sprang
i skogen, vilt blev man ju, med sina träskor
på fötterna, men det gjorde ingenting, man
tjänade ju pengar, och var med på den härliga
klappjakten. 15-20 pojkar och en vuxen på var
flygel. Jakten kunde vara tre dagar. Det blev
dyrt vilt, kanske på tre dagar 4-5 harar
och möjligen lika mångaorrar, sällsynt rådjur
eller räv. Sjå fanns inte då här. Det bråkade

M. 12120: 7.

var 2-3-4 herrar. De voro i allmänhet dilliga
skyttar, så att fler djur gick igenom än som
blivo fällda. De hade alltid hunder med sig,
men dessa höll sig helst kring bonen på "hussen"
Lundskvar som var med finga y skjuta. Det värsta
man hade, om man skulle gå till Löjtnant
Ledeniers var hans två stora hunder, Bobb och
Klinge, samt en mindre, men man fick vänta
tills någon av husfolket kom eller han själv.
Jag kom ännu efter 75 år höra "bobb", jag
tyckte att marken skälade, när jag stod
hemma och hörde honom. Nu är allt
ett minus blott. Endast den gamla
mjölnarstegen och sjelva kvarnhuset fins
kvar; stegen behövs av förre mjölnaren
Lohqvist 84 år, han ser till silfisket. När
han går bort blir nog allt slut, förutom
källaren som var under mangårdsbygganden,

7
FOLKLINSAARKIVET
Institutionen för folkvissforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 12120:8.

den är som det inre av Egyptens pyramider
av stora flata stenar i taket, den ramlar
nog aldrig utan för frost eller dynamit.

Alla de mjestätiska träderna äro borta.

Så har det gått med min barndoms paradis.
Jag är dock inte uppvuxen på den gården,
men min farfars far hade kommit till Fjors
som pappersgesäll. Där har således en gång varit
ett mindre pappersbruk. Orsaken varför Syd-
kraft köpte Fjors, var att ett hummabölag byggde
en kraftstation för Elström, och den försvann
genom köpet. Nu växer skog på de tumligen
stora ägorne. Ensom process äger Sydkraft
hela fallet. En annan Dansk Leitmær, köpte
i min barndom Byvärms säteri, drev jordbruk
sågverk och mejeri, troligen det första här
i orten. Även han var en mycket snäll
människa, men det blev konkers efter ett

8
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 12120:9.

Tiotal år. Han fick för sig en fix ide, och
sålde ett 20 tal vachra kor och köpte ett
50 tal getter, då blev det gyllene tider för
torpare och backstugsejter som hade getter
att sälja, han betedde bra, och trodde alla
som gott. Det skedde göras getost på mejeriet
men det blev inte långvarigt, det köptes
ej någon mjölk från trakten. Efter det där
bytet på kor och getter gick det turligen fort
utför och snart blev det konkurs och flytt-
ning tillbaka till Danmark han var ogift. Han
hade troligen varit smält förnögen, och skada
bara att det inte räkte. Jag var som slöväring
där en hel sommar, och var med om lite av
varje. Vilka som kom till honom spela och präga
efter arbete, manliga eller kvinnliga, fingo stanna,
även jag visste om det, men fick ju spela till
sig med mat och logi. Där var kammarpiga

9
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 12120:10.

kökse, två andra pigor, mejerska, inspektör, rättare,
sagmästare, en jordbrukselev, tre drängar och
ett tjugotal eller fler dagsvärkare, sju hästar.
Han förstod tydligen ej alls hur det skulle gå
ihop med ekonomin, men vänlig och snäll var han.
På braun mejerist och ladugårdarna, och även sigen
till sist, så var det färdigt. Något om fiske, som-
färdsel, eller sjöfart kanner jag ej. Allt Lönstkar som
reste från Danmark försökte förslå en del varor med
sig förskann. Här i orten gjordes s.k. sticksborgari
av tunna spingade fereesticksborgari såvdes i
hela vagnslaster, botten, lock och grepar ej
sammansfästade, såldes till Danmark och Tyskland.
Tillvärkarnas fick 1½, 2, 2½, 3 öre stycket efter storlek
(Läpna) upphöparnas spikade lock och grepar på.
Jag kan icke läsa svenska språk, så fick han, som
varit i Köpenhamn, på tre veckor nära en hal månad.
Danskare stodo ej i några låga nummer i Sverige i allmänhet. F.B.

10.
FOLKLIVS-
SÄRKIVET
Institutionen
för folklivs-
forskning
vid
Lunds
universitet